הן ומגרשיהן. כשהן מוקפות חומה: והא למיסתרינהו קיימי. כדתמר (לעיל דף נג:) אין מושיבין אותן טירין וכרכים: **סד"א מדמסתתרי**. כל זמן שלא נסתרו אם מכרום קודם סתירתן ליחלטו קמ"ל: **מס ת"ל כשדה סתרם**. מה בא שדה הנתרס"לנמד על שדה היוצאת לכהנים ביובל: **שדה תרמו**. שדה שהחרים תורה אור ישראל והגיעה לתחלה: **פוטיל ויוצאה לכהנים**. אם לא נתחלנה שהרי היא שלו כשדה אחוזה ועכשיו הרי היא תחת ידי כו': **כשל אחרים אני זוכה**. אם היה שדה אחוזת ישראל יוצאה לכהנים ביובל היה לי חלק בה: **מס שדה אחוזה של ישראל**. אם נאלה כהן מיד הקדש יוצאה מידו ביובל ומתחלקת לכל אחיו הכהנים כדאמר בחיבור פירקא בפרק אין מקדישין (לעיל דף הה:) אף זו ט': (ה) הכא קא שקיל ליה [ו] כו': **ואיש את קדשיו לו יפדו**. ודרשינן ליה בהגוזל בב"ק (דף קיט:) מנין לכהן שבא ומקבילו קרבנותיו בכל עת ובכל שעה עד שיעלה אם יש עליו להביא חטאת לא התגדב עולה לא שלמים אין לריך לתתם לאחר מזמן אלא הוא עלמו מקריב ויטול הטור ואוכל הבשר ת"ל "ואיש את קדשיו לו יהיו": **קדשיו לאו כרשותו**. ולאו מכח דידיה קא שקיל ליה אלא מקריב לימוריסם: **בכל כרשותו**. כלומר מכח דידיה קא שקיל ליה ולא מחלתן גבוה בשכר עבודה: **אלא אמר ר"נ לסכי מילעריך למלחב** (ד) (ג) **סתרם דסד"א כו'**. והלי נמי לאחוזתו היא ואם הקדישה ולא נאלה לא תצא לכהנים ביובל אלא יהא לו רבות נגאלה לעולם: **קמ"ל**. היקש דהיקש שדה החרם לשדה לאחוזתו של ישראל **דחלה** מתחת ידו ומתחלק לכהנים דלאחוזתו היא דים לה נאולת עולם אבל תרמו לא היא כאחוזה ליגאל לעולם: הדרן עלך המוכר שדהו וסליקא לה מסכת ערכין

הן ומגרשיהן למיסתרינהו קיימי. וא"ת מאי נפקא מינה אם נסתרו כיון שהיו מוקפות חומה מעיקרא דהא תניא לעיל אשר לו חומה **ואע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן** ושמא י"ל דאתיא כרבי מ) "אלעזר בר' יוסי ושאני הכא כיון שהם רואיות שלא יהא להם חומה לא תועיל להם קדושת חומה שהיה קודם לכן מ) כאילו לא היתה מעולם:

מי דמי התם זוכה. והכא נמי הוי מלי למיפרך ו) כשהוא זוכה בשל אחרים והוי במשמר שלו אבל הכא רלה לזוכה משמר אחר והיא מיהא מתחלקת לכהנים של משמר אחר כדפי' לעיל (דף הה.) אלא דעדיפא מינה פריך יא) שאפילו בהא משמרתו כשיוצאה לכהנים אין לזוכה מהאי קל ותומר:

אמר רמי בר חמא לילעריך ט' [אלא] אמר רב נחמן [לילעריך] ס"ד ט'. ואם תאמר מאי היא דאמר "ודין הוא" והלא אין לו לומר שזוכה בו מעטם קל ותומר אלא מעטם דאחיבי קראי "לאיש כי יקדיש לרמי בר חמא ולאחוזתו עולם לרב נחמן ו"ל דמכל מקום ניחא ליה לאיתויי קל ותומר כך מסכרא: **הא** קא משמע לן לאחוזתו לאחוזתו אין תרמו לא. ואם תאמר הא לעיל ילפינן יב) מהקישא דמקיש שדה תרמו לשדה אחוזה לישראל ואמאי דרים ליה הכא מאחוזתו ויש לומר דהכי פירושו קא משמע לן מאחוזתו של כהן דאחוזתו דוקא יש לה גאולת עולם ואינה מתחלקת לכהנים ביובל אבל שדה תרמו מתחלק לכהנים ביובל מהיקשא המקשינן ליה לשדה אחוזה של ישראל ולא הויא כשדה אחוזה ליגאל לעולם וכן פרש"י: הדרן עלך המוכר שדהו וסליקא לה מסכת ערכין

נוסחא

היקש בין שדה תרמו של כהן לשדה אחוזה של ישראל

מהגה

(מיקש) קושיות

תשובות

רבינו גרשום

הערך]: תרגמה רב יוסף. כלומר כי האי גוונא אפשר למיהוי להו בתי ערי חומה: שנפלו להם. ערים בירושה מוקפות חומה מאבי אמו ישראל: הן ומגרשיהן. כלומר עם חומותיהן: ומכנרשיהן למיסתרינהו קיימי. כלומר הא עומדין ליסתור וחומתן שהרי אין עושין אותן לא מירין ולא כרכין ואמרי לית להו בתי ערי חומה: [אפילו הכי איצטריך גאולת עולם סד"א ארמסתתרי איסתורי. כלומר מקמי דליסתרי אי מיזדבני ליחלטי קמ"ל גאולת עולם: שדה תרמו. שהחרימה ישראל ובאותה ליד כהן

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מס שדה וכו' אף זו כו' כס"ד ותמ"ל מ"ה ס"ג כלא: (ב) ד"ה אלא וכו' למיכב כשדה סתרם דסד"א:

שיטה מקובצת

א) ומגרשיהן והא למסתריינהו ותיבות הן ומגרש נמחק: ב) ומתחלקת לאחיו הכהנים אף: ג) אר' הין הוא בשל כו'. וקצת מזה בב"ק ק"ט: ד) ליה ס"ו טולה אמר: ה) עד שלא תיבות כל וסון נמחק: ו) ליה טולה תיבת כו' נמחק: ז) למכתב כשדה החרם: ח) כו' ישמעאל בר' יוסי דפליג עליה דקסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא אי נמי אפילו כר"א ברבי יוסי: ט) לכן והוי ליה כאילו: י) לפיכך מי דמי התם כשהוא: יא) פריך. ס"א דאפילו פגע יובל במשמרתו אין לו זכות בה: יב) ולפנין לה מהיקישא: הדרן עלך המוכר וסליקא לה מסכת ערכין

ג) מי' כ"ק דף ק"ט דמסמס דמיירי בכהן שבא להקריב קרבנותיו במשמר שאינו שלו דמ"מ עבודתה ושורה שלו ס"ש ולולי דר"ל מדסמיך ליה לקמן דגזל הגר דרשינן סמוכין דסך קמן מני מייירי בגזל הגר וכגון ס"ס שגזל את הגר דיכול להקריב בהמה במשמר אחר ועבודתה ושורה שלו.

לאחר השלמת המסכת יאמר זה ויוסיף לזכרון בעזרת הש"ס יתברך:

הדרן עלך א) מסכת ערכין והדרך עלן דעתן עלך מסכת ערכין ודעתך עלן לא נתנש מינך מסכת ערכין ולא תתנש מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר זה

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא ג) הנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אראי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דדו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והן רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת ערכין כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים והאמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמר עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא. ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא. בריך הוא לעילא מן כל ברכתא ושירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא. די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי והיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

ד) [פירוש כגון ע"ז המגלה בספר כתיים שהכר מתי הגלות מסכ"ל מסרלא כס' זכיות ת"ל ס"ג] ה) [בסיומא דסוף תשכת הכמ"ל ז"ל וכן בסוף ס"ש בב"ק כתוב למנים על הזכרת שמות הלגו]